

Ingliz tilida semantik o'zgarishlar: So'z ma'nolarining vaqt o'tishi bilan o'zgarishi

Muallif: Norboyev Shaxboz

Filolgiya fakulteti amaliy ingliz tili va adabiyotshunoslik talabasi

Mutaxassilik: 60230100 – Filolgiya va tillarni o'qitish (ingliz tili)

O'qituvch: **Shamsiyeva A.Sh**

Email: [norboyevsh1421@gmail.com]

Annotatsiya

Ushbu maqola ingliz tilida yuzaga kelgan semantik (ma'no) o'zgarishlarni tahlil qiladi. Tilda so'zlar o'zining dastlabki ma'nosidan uzoqlashib, yangi ma'nolarni qabul qilishi tabiiy jarayondir. Tadqiqotda tarixiy kontekstda bir nechta so'zlar misolida semantik kengayish, torayish, pejorativlashuv va meliorativlashuv kabi jarayonlar tahlil qilindi. Maqola lingvistik o'zgarishlarning ijtimoiy, madaniy va tarixiy omillarga bog'liqligini ko'rsatadi. Ushbu tadqiqot natijalari ingliz tili lug'at boyligining dinamik xarakterini ochib beradi.

Kalit so'zlar: semantik o'zgarish, ingliz tili, so'z ma'nosi, til tarixi, pejoratsiya, melioratsiya

Kirish

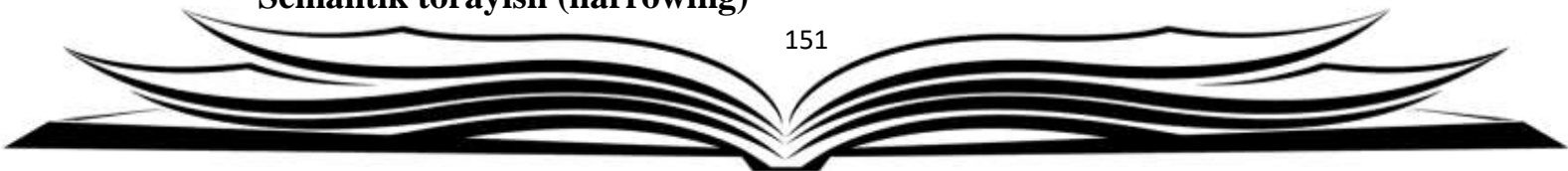
Tillar doimiy ravishda o'zgarib boradigan tizimlardir. Ayniqsa, so'zlarning semantik tizimi – ularning ma'nosi – vaqt o'tishi bilan sezilarli darajada o'zgarishga uchraydi. Ushbu maqola ingliz tilida yuz bergan semantik o'zgarishlar, ularning turlari va sabablari ustida to'xtaladi. Masalan, “girl” so'zi dastlab har ikkala jinsdagi bolalarni anglatga, hozir faqat ayol jinsidagi bolalar va yosh ayollarni bildiradi. Ushbu o'zgarishlar til taraqqiyotining ajralmas qismidir va ularni tahlil qilish lingvistik va sotsiomadaniy rivojlanishni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Metodologiya

Tadqiqotda tarixiy-lingvistik tahlil usuli qo'llanildi. Eski va yangi lug'atlar (masalan, Oxford English Dictionary) asosida ayrim so'zlarning semantik evolyutsiyasi kuzatildi. Shuningdek, ingliz adabiyoti va tarixiy hujjatlardan misollar keltirildi. Tahlil qilish uchun quyidagi to'rt asosiy semantik o'zgarish shakli tanlandi:

Semantik kengayish (broadening)

Semantik torayish (narrowing)

Pejoratsiya (ma'noning yomonlashuvi)

Melioratsiya (ma'noning yaxshilanishi)

Natijalar

Quyida ba'zi so'zlarning tarixiy semantik o'zgarishi misollar bilan keltirilgan:

"**Girl**" – Ilgari har ikkala jinsdagi bola; hozir – ayol bola. (torayish)

"**Meat**" – Oldin har qanday ovqat; hozir – faqat go'sht. (torayish)

"**Nice**" – Ilgari "ahmoqona"; hozir – "yoqimli". (melioratsiya)

"**Silly**" – Ilgari "masum, begunoh"; hozir – "ahmoq". (pejoratsiya)

"**Knight**" – Dastlab xizmatkor; keyinchalik – olijanob jangchi. (melioratsiya)

"**Thing**" – Ilgari sud ishi; hozir esa umumiy narsa. (kengayish)

Tahlil va muhokama

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, semantik o'zgarishlar ko'p hollarda ijtimoiy yoki madaniy kontekst bilan chambarchas bog'liq. Masalan, "silly" so'zining ma'nosi o'zgarganligi nasroniy axloqiy qadriyatlar, keyinchalik esa adabiy va ijtimoiy foydalanishdagi o'zgarishlar bilan bog'liq. Shuningdek, texnologik va ilmiy taraqqiyot ham so'z ma'nolariga ta'sir qiladi. Bugungi kunda "cloud" (bulut) so'zi nafaqat meteorologik hodisani, balki internetdagi ma'lumotlar saqlanadigan tizimni ham anglatadi. Bu esa semantik kengayishning zamonaviy ko'rinishidir.

Xulosa

Semantik o'zgarishlar – bu tildagi tabiiy taraqqiyot jarayoni bo'lib, so'zlar doimo yangi ma'no va funktsiyalarni oladi. Ingliz tilidagi bunday o'zgarishlar tilning tirik, faol va dinamik ekanini ko'rsatadi. Bunday tahlillar til o'rganuvchilari, tarjimonlar, lug'at tuzuvchilar va tilshunoslar uchun muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega. Kelajakda bu sohada kompyuter lingvistikasi va sun'iy intellekt asosida avtomatik semantik o'zgarishlarni aniqlash usullari yanada rivojlanishi kutiladi.

Research Science and
Innovation House

Foydalanilgan adabiyotlar

Oxford English Dictionary (OED), Online version.

Ullmann, Stephen. *Semantics: An Introduction to the Science of Meaning*. Oxford University Press, 1962.

Traugott, Elizabeth Closs & Dasher, Richard B. *Regularity in Semantic Change*. Cambridge University Press, 2002.

Crystal, David. *The Stories of English*. Penguin Books, 2005.

Blank, Andreas. "Principles of Semantic Change." *Historical Linguistics Handbook*, 1999.

Research Science and
Innovation House

